

3. Петришина М., & Тараніченко Ю. (2019). Уповноважений Верховної Ради України з прав людини як елемент механізму захисту прав людини. *Молодий вчений*. Вип. 12 (76). С. 79–82. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-18>

4. Профспілка працівників освіти і науки. Ювенальні прокурори: 503 дитини загинули в Україні внаслідок збройної агресії рф. URL: <https://pon.org.ua/novyny/10505-yuvenalni-prokurory-503-dytyny-zagynuly-v-ukraini-vnaslidok-zbroinoi-agresii-rf.html>

5. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – Стрічка новин. URL: <https://ombudsman.gov.ua/>

***Петровська Даріна Романівна,**
здобувачка вищої освіти магістр
за спеціальністю 081 «Право»
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тихомиров Денис Олександрович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ АБО СМЕРТІ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

З початком широкомасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 р. законодавче підґрунтя зазнало певних змін. Зокрема, Законом України № 2102-IX від 24 лютого 2022 р. було затверджено Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [1]. Відповідно до зазначеного Указу Кабінет Міністрів України запровадив та забезпечив заходи правового режиму воєнного стану в Україні.

Процес здійснення правосуддя в Україні не може бути зупинений за умови введення воєнного стану, адже порушення прав та законних інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та держави, які відбуваються при веденні бойових дій, потребують відповідної реакції з боку держави, порушені права повинні відновлюватись, зокрема і в рамках цивільного процесу.

Внаслідок просування російської армії частина території України опинилася або певний час перебувала під тимчасовим контролем військових країни-агресора. А деякі міста, зокрема, Маріуполь, знаходились в облозі майже від початку нової фази збройної агресії. Весь цей час російська армія

вчиняє систематичні та масові злочини проти цивільного населення, в тому числі, невибірккові обстріли за допомогою артилерії та авіа нальотів на об'єкти приватного житлового сектору цивільної інфраструктури (лікарні, театри, бібліотеки, системи укриття). Зафіксовані чисельні випадки розстрілів цивільного населення на тимчасово контрольованих російськими військами територіях, що за наявних обставин не могли бути належним чином задокументовані.

За інформацією, яка надходить, на тимчасово зайнятих російськими військовими територіях України відбуваються масові вбивства та поховання цивільних осіб. Також є інформація про спроби знищення російськими військовими тіл вбитих ними цивільних з метою укриття злочинів. Так само на контрольованих чи заблокованих армією держави-агресора територіях стаються факти народження дітей, які внаслідок активних бойових дій чи тимчасового контролю населених пунктів армією РФ не можуть бути оформлені належним чином.

Усі ці факти народження та смерті осіб, які відбулися в умовах та в межах території, на якій діє воєнний стан, потребують системного рішення та запровадження спрощеної процедури їх встановлення за аналогією із спрощеним порядком встановлення фактів народження та смерті, що відбулися на тимчасово окупованій території України.

Так, 1 липня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила Закон № 2345-ІХ [2], метою якого є запровадження спрощеного порядку встановлення фактів народження або смерті особи в межах території, на якій діє воєнний чи надзвичайний стан, а також більш чітке формулювання підстав для надання пільг при сплаті судового збору заявниками у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, які відбулися в у зв'язку із дією воєнного чи надзвичайного стану. Також, було викладено в новій редакції ст. 317 ЦПК України, а саме: «Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України» [3].

На нашу думку, існує ряд аргументованих причин важливості прийняття вищезазначеного законопроекту, зокрема хотілось би виокремити наступні:

– після 24 лютого 2022 р. ознак тимчасово окупованих територій набули окремі райони Київської, Чернігівської, Харківської, Сумської, Луганської, Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Херсонської областей. Частина цих територій тимчасово контролюється російською армією, а відтак функціонування звичних механізмів реєстрації актів цивільного стану, зокрема народження або смерті особи, там не відбувається;

– на територіях України, де відбуваються активні бойові дії, масово гинуть цивільні особи. При цьому ані належного оформлення фактів смерті, ані доступу до тіл у родичів загиблих часто немає. Тому вони не можуть отримати відповідних документів для подальшої державної реєстрації факту смерті;

– якщо родичі будуть мати спрощену процедуру встановлення фактів

народження та смерті особи на території дії воєнного стану, вони будуть звертатися до відповідних органів для проведення державної реєстрації актів цивільного стану. Відтак це позитивно вплине як на облік жертв нової фази війни Росії проти України, так і на документування новонароджених дітей;

– важливо надати можливість сім'ям, які втратили годувальника під час воєнних дій, оформити документи про смерть особи в умовах, коли не може бути застосована звичайна процедура державної реєстрації фактів смерті;

– наявність спрощеної процедури встановлення фактів народження та смерті осіб в умовах та на територіях дії воєнного стану позитивно впливатиме на кількість та зміст отриманих відомостей щодо порушень прав громадян та ймовірних злочинів внаслідок російської агресії.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо зробити висновок, що запровадження спрощеного порядку встановлення фактів народження або смерті особи в межах території, на якій діє воєнний чи надзвичайний стан, сприятиме реалізації та захисту прав громадян, а також дозволить забезпечити належну реєстрацію фактів народження і смерті в період воєнного чи надзвичайного стану.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX // Законодавство України : база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 05.09.2022)

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи в умовах воєнного чи надзвичайного стану та на тимчасово окупованих територіях: Закон України від 01.07.2022 р. № 2345-IX // Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 28.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2345-20#Text> (дата звернення: 12.09.2022)

3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України в ред. від 03.10.2017 р. № 1618-IV // Законодавство України : база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 12.10.2023)

